

Rapporten All-Archeo bv 2103

Nota
Overijse - Sparrenlaan

Jef Kennis

Bornem
2025

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv

Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Jef Kennis

Identificatie van de archeologienota waarvan akte genomen is, die het uitgestelde vooronderzoek als maatregel bevatte: 29872

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2025/12.807/304

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten proefsleuvenonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.1	Archeologische voorkennis	6
2.2	Onderzoeksopdracht	7
2.2.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.2.2	Beschrijving geplande werken	7
2.2.3	Werkwijze en strategie	9
2.3	Assessmentrapport	13
2.3.1	Methoden, technieken en criteria bij het assessment	13
2.3.2	Assessment van de vondsten	13
2.3.3	Assessment van stalen	13
2.3.4	Conservatie assessment	13
2.3.5	Assessment van de landschappelijke ligging	13
2.3.6	Assessment van sporen	17
2.3.7	Assessment van het onderzochte gebied	22
2.3.8	Interpretatie, beschrijving van de potentiële kennis, waardering en afweging noodzaak verder onderzoek	24
3	Samenvatting	26
4	Bibliografie	27
4.1	Publicaties	27
4.2	Websites	27
5	Bijlagen	28
5.1	Archeologische periodes	28
5.2	Plannenlijst	28
5.3	Fotolijst	28
5.4	Tekeningenlijst	28
5.5	Dagrapporten	29
5.6	Sporenlijst	30
5.7	Stalenlijsten	30

1 Inleiding

De nota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.² Het onderzoek volgt op een archeologienota waaruit de noodzaak van bijkomend archeologisch vooronderzoek bleek.³

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

---

¹ <https://geo.onroerendergoed.be>

² <https://geo.onroerendergoed.be>

³ Reyns 2024

2 Verslag resultaten proefsleuvenonderzoek

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2024H11

Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Betrokken actoren en specialisten met vermelding van hun rol of functie: Jef Kennis (veldwerkleider), Vincent Verhagen (assistent-archeoloog)

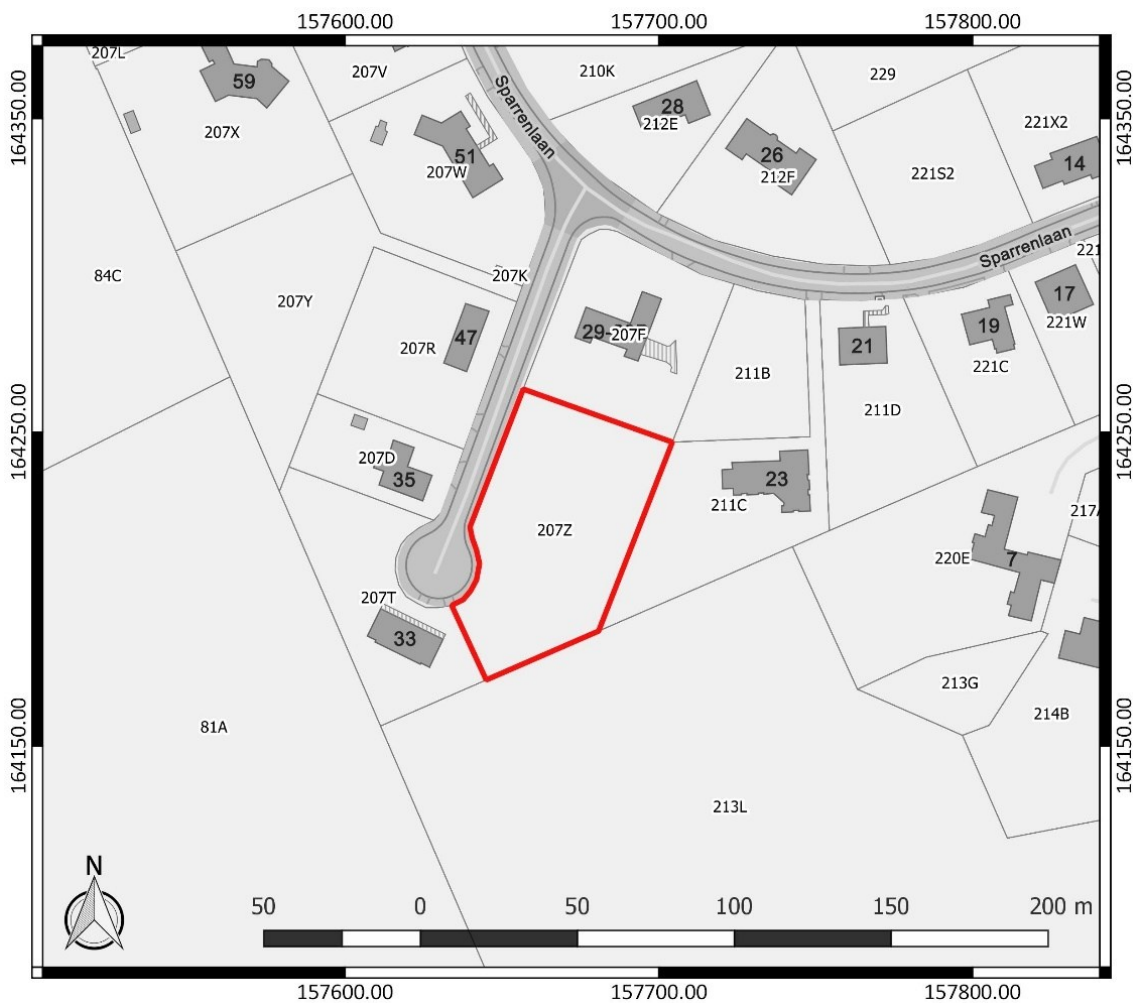
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Vlaams-Brabant, Overijse, Sparrenlaan, Jezus-Eik

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 157633.97, 164171.03
- 157704.32, 164263.75

Kadastrale percelen: Overijse, Afdeling 1, sectie M, nummers 207Z

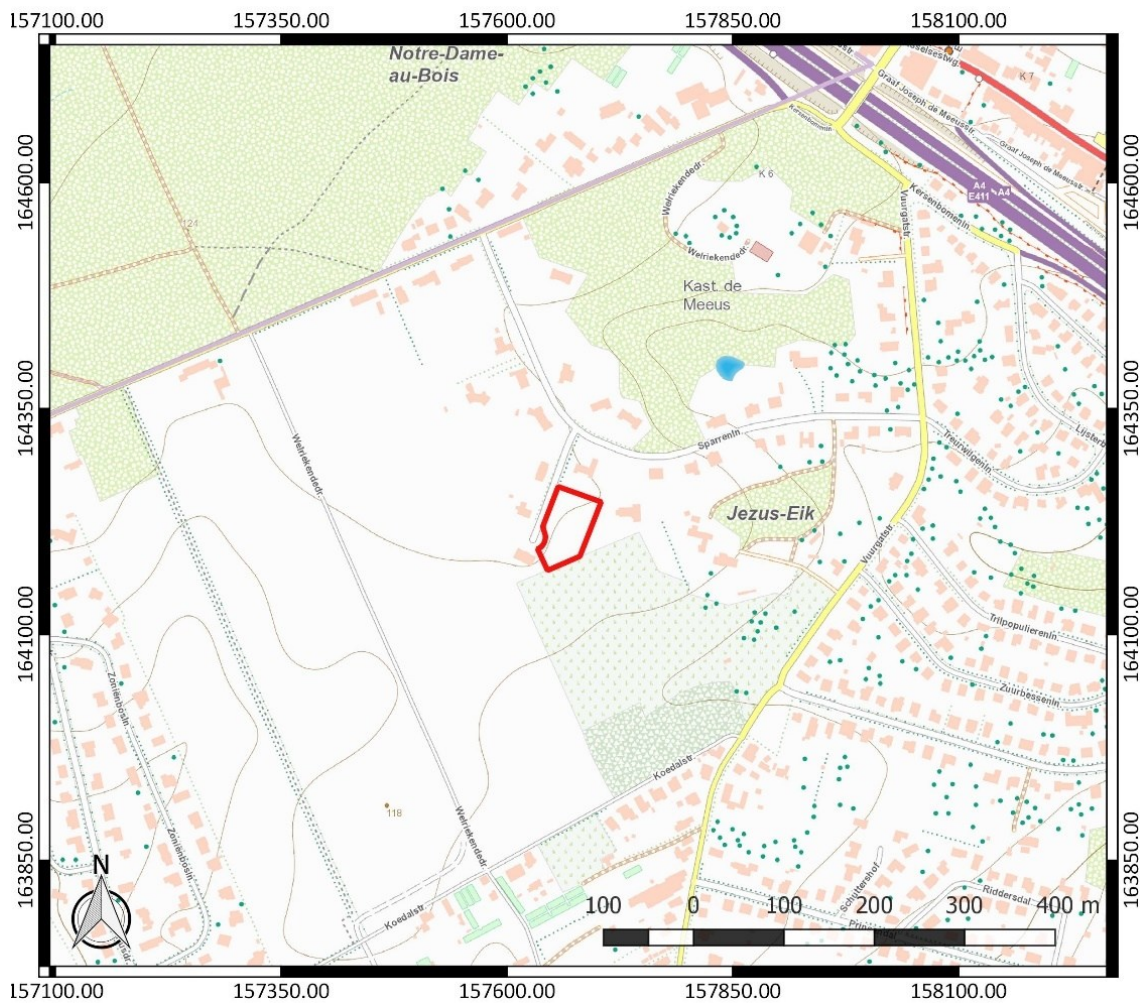
Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 3811 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 12/08/2024-19/08/2024

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: proefsleuvenonderzoek, houtskoolmeiler

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorte zones.

2.1 Archeologische voorkennis

Bureauonderzoek (projectcode 2024D3)⁴ toonde aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Op basis van de landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied schatten we het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite slechts laag in. Sporensites konden wel nog voorkomen. Momenteel houden we algemeen rekening met het mogelijke voorkomen van sporensites uit de steentijd tot de nieuwe tijd. Ambachtelijke resten zijn mogelijk. Gezien het lange gebruik van het terrein als bos is het mogelijk dat resten van bijvoorbeeld houtskoolproductie en metallurgie voorkomen binnen het onderzoeksgebied, zoals daar ook eerder in de buurt al resten van

⁴ Reyns 2024, 21-22

gevonden zijn. Op basis van de gebruiksevolutie van het terrein zoals we die konden reconstrueren aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's verwachten we een goed bewaard bodemarchief. De geplande werken betekenen een bedreiging voor het aanwezige bodemarchief. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein was daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig, in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

2.2 Onderzoeksopdracht

Doel van het proefsleuvenonderzoek is nagaan of er zich archeologische resten bevinden binnen het onderzoeksgebied, om de afweging te kunnen maken wat de versturende impact is van de geplande bodemingreep.

2.2.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Onderzoeksvragen zijn de volgende:

- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?
- Is er mogelijkheid tot behoud *in situ* en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
- Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Randvoorwaarden: niet van toepassing.

2.2.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden, bestaande uit 2 loten voor eengezinswoningen (Figuur 3). Nutsleidingen worden aangelegd vanop de bestaande wegenis. De aanleg van woningen en omgevingsaanleg betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 80 cm diepte. De woningen mogen echter onderkelderd worden. Dit betekent plaatselijk een grotere verstoringdiepte. De locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die de verstoringdiepte van de eengezinswoningen overschrijden, ligt in het kader van de verkaveling nog niet vast.

Gemeente OVERIJSE

1ste Afdeling, Sectie M, nr 207 Z

Sparrenlaan tussen nr 29 en nr 33

Wijziging verkaveling Plan 2 : Voorziena toestand

Betreft herverdeling loten 15, 16 en 17
actueel één kadastraal perceel M207z

loten 15, 16 en 17 worden samengevoegd
en verdeeld in loten 15bis en 17bis

BPA Plan 2
Vlaams Gewest 25-02-1980

Verkaveling de Meeus
2de deel
ref 235.FL.116 dd 30.01.1967

Legende

	Straat
	Voorziena loten
	Bestaande gebouwen
	Voorziena bouwzone (bouwkader)
	Waterdoorlatende verharding parking + terras
	Bestaande kasseiverharding
	Grondafstand
	Verharde zone grondafstand
	Te slopen gebouwen
	Meetpunten
	Hoogtepunten (niveaus)
	Riolerings, deksels, slikkers
	Elektrische aansluiting
	Waterkraan
	Gaskraan
	Brandkraan
	Openbare verlichting
	Hoogstammige boom
	Foto

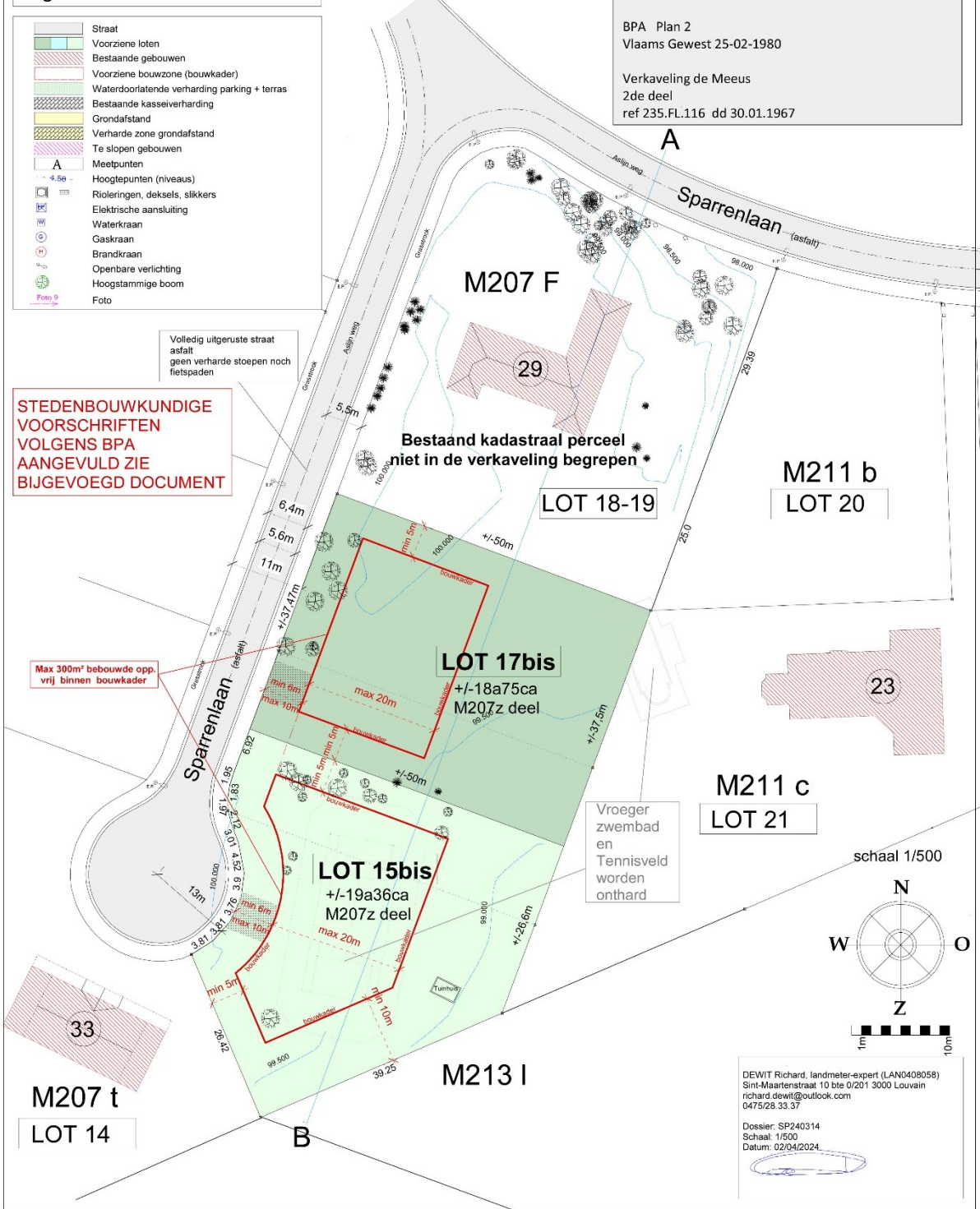
**STEDENBOUWKUNDIGE
VOORSCHRIFTEN
VOLGENS BPA
AANGEVULD ZIE
BIJGEVOEGD DOCUMENT**

Volledig uitgeruste straat
asfalt
geen verharde stoepen noch
fietspaden

Bestaand kadastraal perceel
niet in de verkaveling begrepen *

Max 300m² bebouwde opp.
vrij binnen bouwkader

Vroeger
zwembad en
Tennisveld
worden
onthard

DEWIT Richard, landmeter-expert (LAN0408058)
Sint-Maartenstraat 10 bte 0/201 3000 Louvain
richard.dewit@outlook.com
0475/28.33.37
Dossier: SP240314
Schaal: 1/500
Datum: 02/04/2024

Figuur 3: Verkavelingsplan

2.2.3 Werkwijze en strategie

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, is de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek aangewezen. Het is de meest geschikte onderzoeksmethode om het nodige inzicht te bieden in de aard, de omvang, de bewaringstoestand en het potentieel van het aanwezige bodemarchief. Er werden zeven werkputten (vier proefsleuven en drie kijkvensters) aangelegd (Figuur 7). De proefsleuven lagen parallel aan elkaar, hadden een noordoost-zuidwest oriëntatie, hadden een breedte van 2 m en werden machinaal aangelegd.

Verschillende zones konden niet onderzocht worden waardoor de proefsleuven ingekort of onderbroken dienden te worden. Sleuven WP3 en WP4 werden ingekort in het zuiden door de aanwezigheid van een tennisveld (Figuur 4) in het zuiden en bomen en struiken (Figuur 5) die zich in het zuiden en het westen van het onderzoeksgebied bevinden. Verder was er een onderbreking tussen werkputten 1 en 2 door de aanwezigheid van bomen en struiken in het oosten (Figuur 6).

Het archeologisch niveau bevond zich op een diepte tussen 31 en 75 cm onder het maaiveld of op een hoogte tussen 118,77 en 119,78 m TAW (Figuur 8). Dit verschil in hoogte is te wijten aan het feit dat het terrein afhelt naar het zuidoosten toe. In totaal werden er drie sporen geregistreerd.

De diepte van het bovenste niveau waarop sporen of vondstenconcentraties aanwezig zijn, werd door de veldwerkleider bepaald op basis van de vraagstelling en onderzoeksdoelen uit het programma van maatregelen. De inplanting van kijkvensters werd bepaald tijdens het veldwerk, bijvoorbeeld in functie van nader onderzoek van aangetroffen archeologische sporen of van zones die 'leeg' leken.

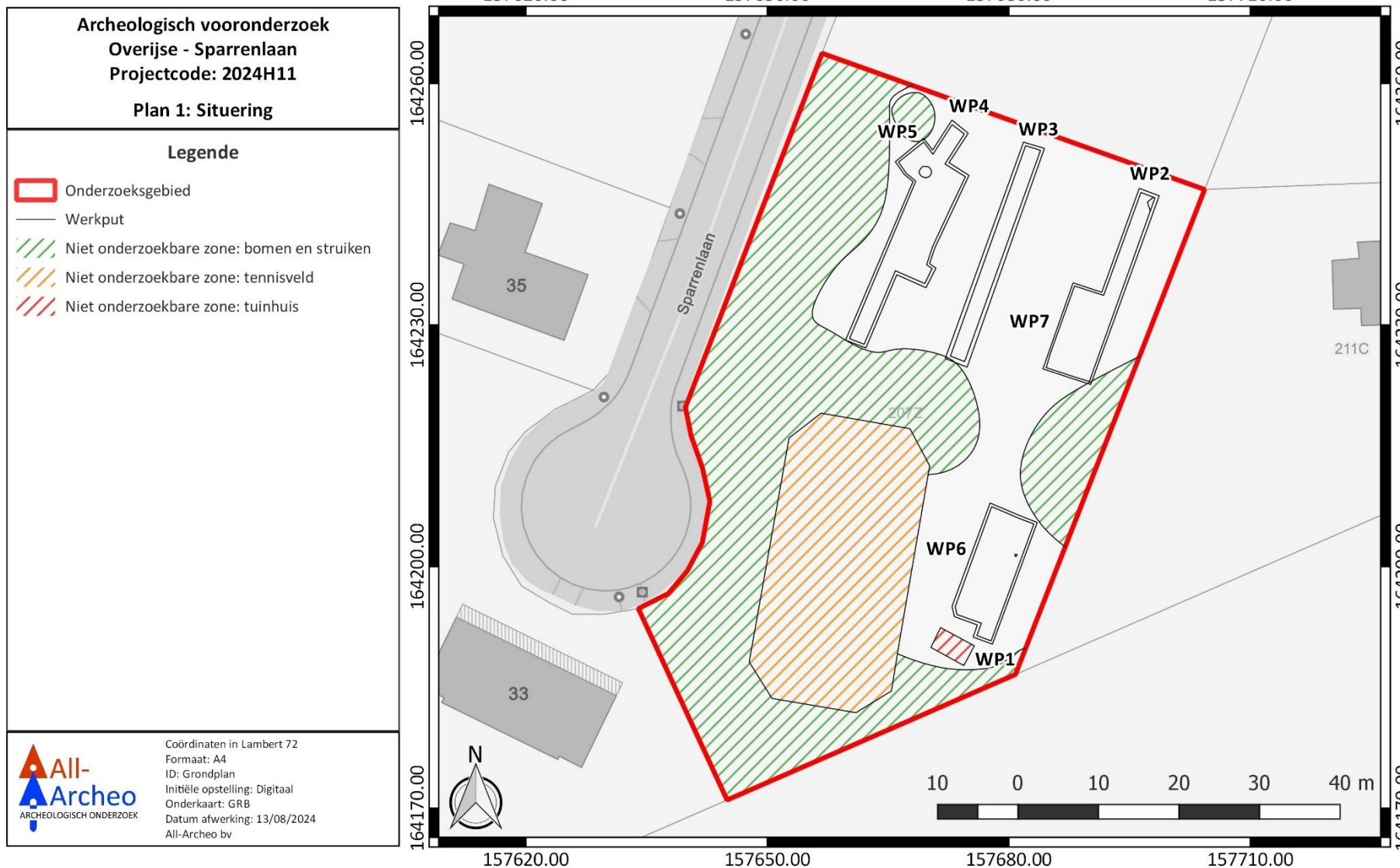
Figuur 4: Werkfoto tennisveld en tuinhuis in het zuiden

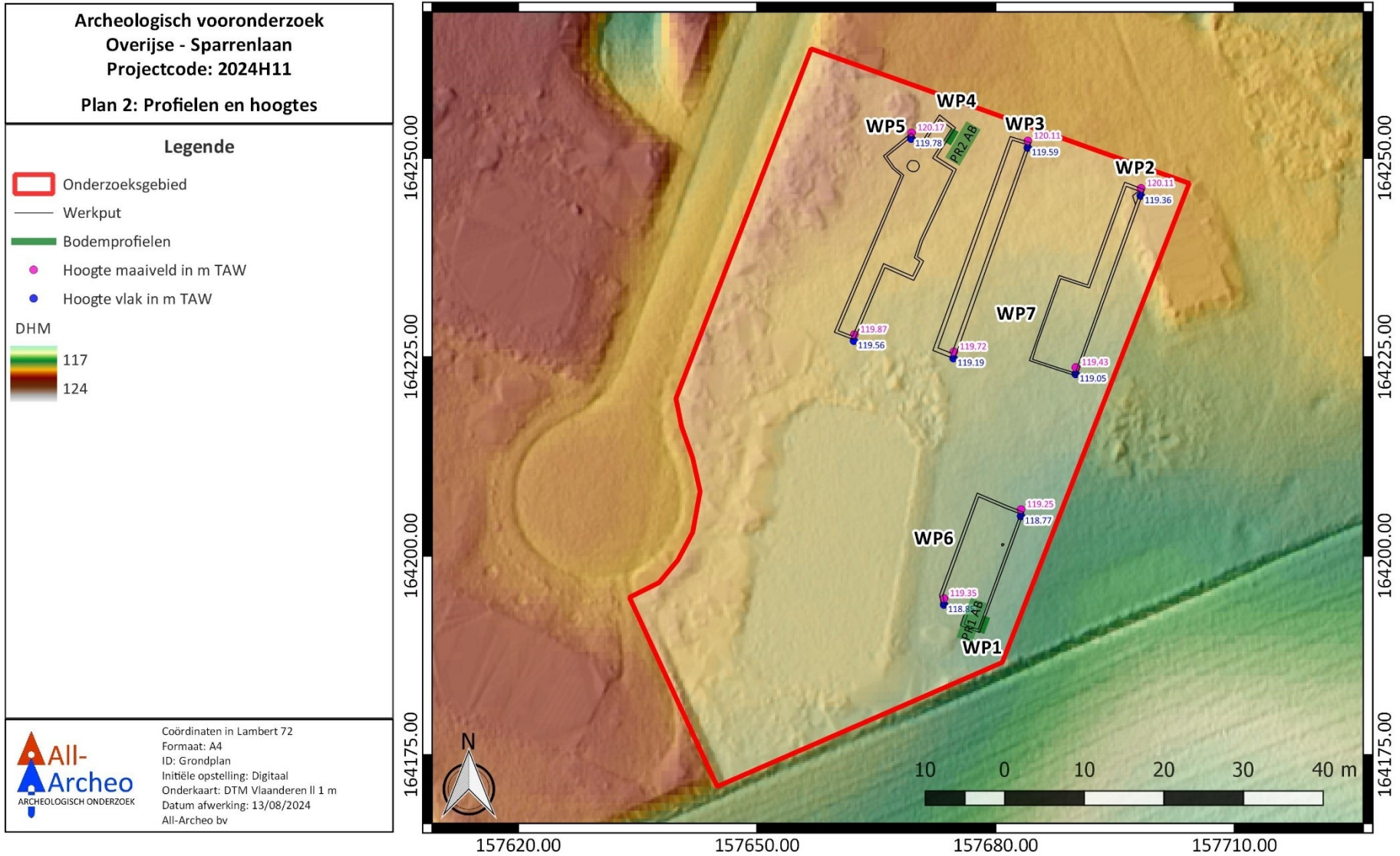
Figuur 5: Werkfoto bomen en struiken in het westen

Figuur 6: Werkfoto bomen en struiken in het oosten

Figuur 7: Situering proefsleuvenonderzoek, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 8: Profielen en hoogtes, weergegeven op het DTM Vlaanderen II 1 m (www.geopunt.be)

2.3 Assessmentrapport

2.3.1 Methoden, technieken en criteria bij het assessment

Er werden geen vondsten aangetroffen tijdens het onderzoek. Er zijn geen archeologische vraagstellingen die aan de hand van staalname voor natuurwetenschappelijk materiaal onderzocht dienden te worden. Het assessment van de sporen werd uitgevoerd op basis van de plannen, profieltekeningen, foto's en spoorbeschrijvingen.

Door middel van proefsleuven werd een oppervlakte opengelegd van 189,18 m². Dit is 4,96 % van de te onderzoeken zone. Door middel van kijkvensters werd een oppervlakte opengelegd van 148,09 m². Dit is 3,89 % van de te onderzoeken zone. Dit betekent dat 8,85 % van de te onderzoeken zone onderzocht werd, ondanks de verschillende niet onderzoekbare zones. Het tekort aan oppervlakte kan doorgeschoven worden naar een volgende fase, maar in de verdere bespreking van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek zullen we aantonen dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van een bijkomende fase in het proefsleuvenonderzoek te gering is.

2.3.2 Assessment van de vondsten

Er werden geen vondsten aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Daarom werd geen alle vondstenkaart opgesteld.

2.3.3 Assessment van stalen

Van kuil S3, een vermoedelijke houtskoolmeiler, werden bulk- en houtskoolstalen ingezameld. Het spoor werd opgedeeld in vier kwadranten, waarna de vulling van kwadranten CXB en AXD integraal als bulk (MB1 en MB2) werden ingezameld. Van kwadranten BXA en DXC werden houtskoolmonsters (MHK1 en MHK2) genomen. De stalen zijn interessant om verder te onderzoeken aan de hand van natuurwetenschappelijk onderzoek. Ze kunnen meer inzicht bieden in de datering en de functie van S3.

2.3.4 Conservatie assessment

Er werden geen vondsten aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Het conservatieassessment is daarom niet van toepassing.

2.3.5 Assessment van de landschappelijke ligging

De site kent geen complexe verticale stratigrafie (Figuur 11). Er werden twee bodemprofielen geregistreerd die dezelfde bodemopbouw vertonen. Over het hele onderzoeksgebied werd een A-C bodemopbouw vastgesteld.

Zowel bodemprofiel 1 (Figuur 9) als bodemprofiel 2 (Figuur 10) vangen aan met twee donkere bruingrijze ploeglagen (Ap) van elk ca. 20 cm dik. Hieronder volgt steeds de oranjegele moederbodem die gleyverschijnselen (Cg) vertoont.

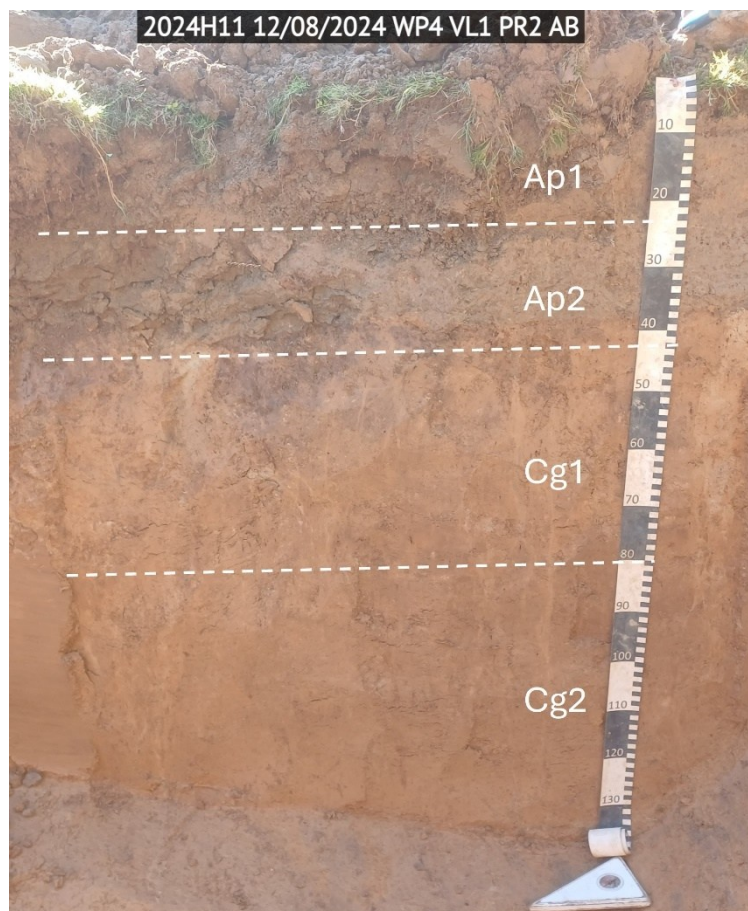
Op basis van de bodemkaart werd een droge leembodem met gevlekte textuur B-horizont of met weinig duidelijke kleur B-horizont en een dunne A-horizont van minder dan 40 cm dik verwacht.⁵ De bodemprofielen sluiten gedeeltelijk aan bij deze verwachtingen. Er werd inderdaad een droge leembodem vastgesteld met een A-horizont tot ca. 40 cm diep. Daaronder werden echter geen restanten meer waargenomen van een B-horizont. Het terrein bevindt zich nabij de top van een heuvel en helt af naar het zuidoosten toe. Mogelijk zijn oudere natuurkundige aardkundige eenheden in het verleden geërodeerd. Wanneer dit heeft plaatsgevonden, is niet duidelijk.

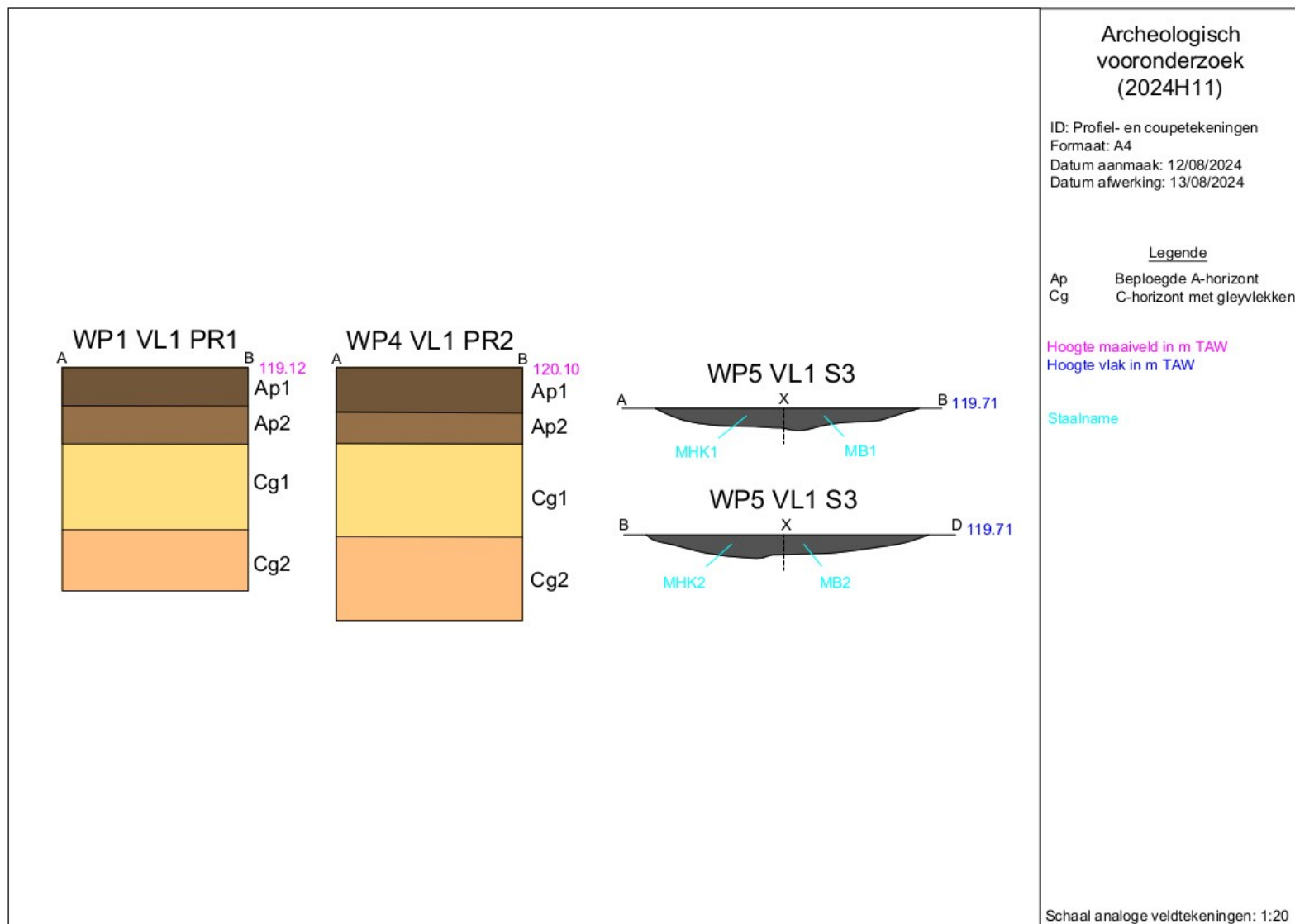
⁵ Reyns 2024, 14

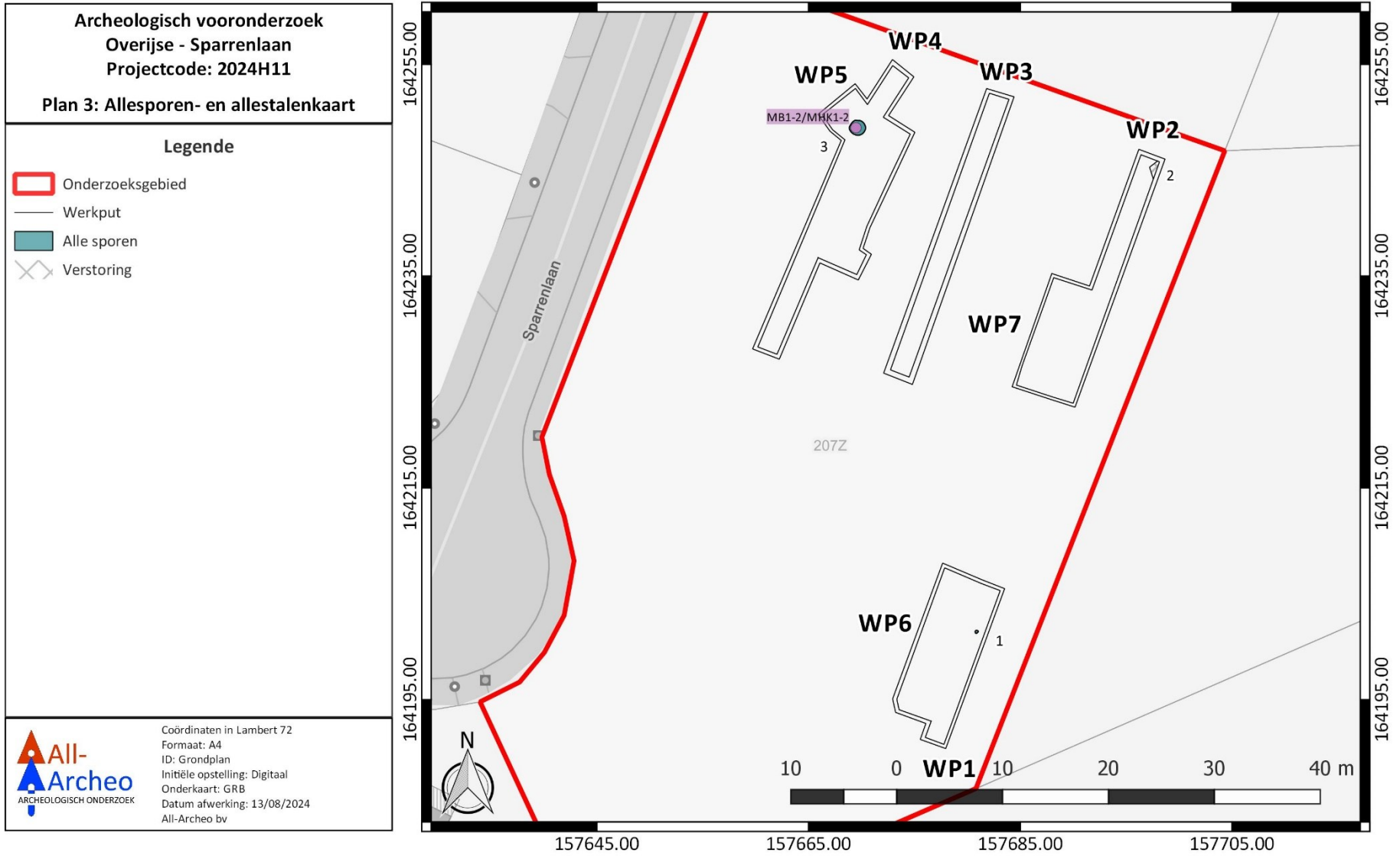
Figuur 9: Werkput 1, bodemprofiel 1 AB

Figuur 10: Werkput 4, bodemprofiel 2 AB

Figuur 11: Profiel- en coupetekeningen

Figuur 12: Allesporen- en allestalenkaart, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

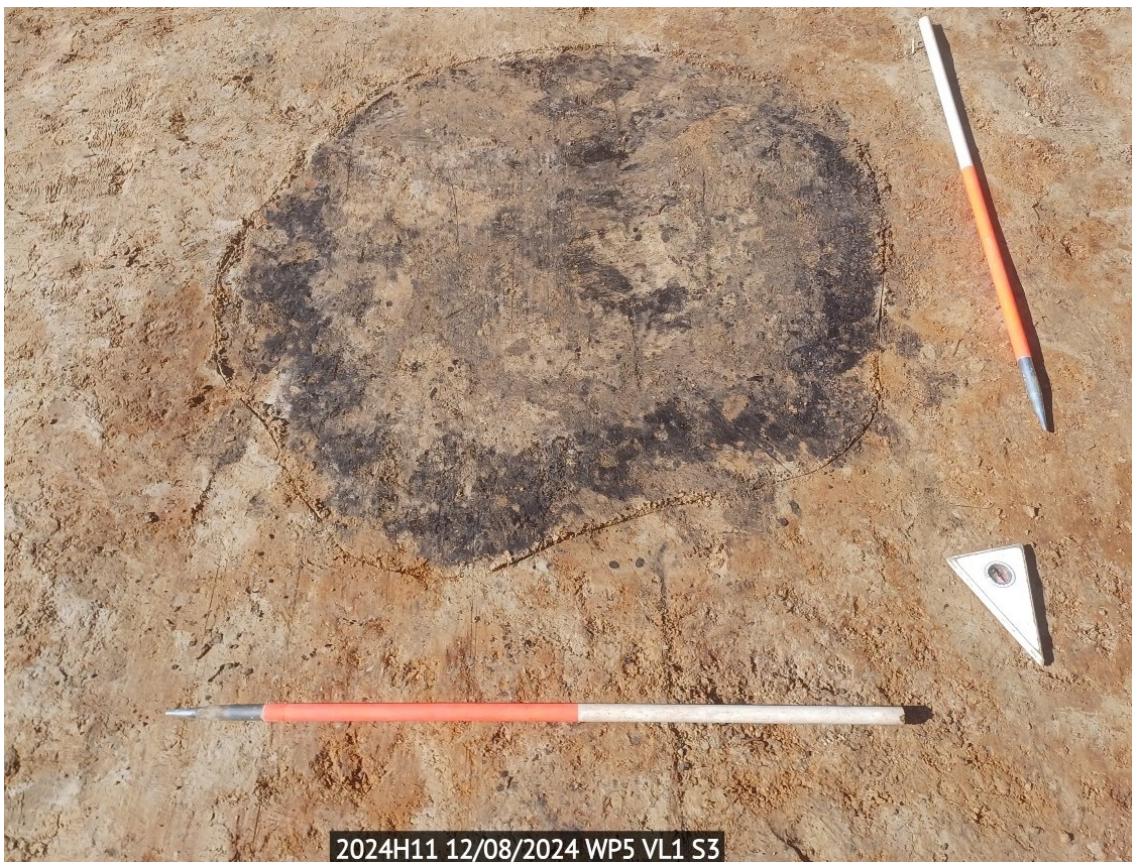
2.3.6 Assessment van sporen

De site kent geen complexe verticale stratigrafie. De aangetroffen sporen worden per functionele categorie besproken. In totaal werden drie sporen geregistreerd, waarvan één vermoedelijke houtskoolmeiler, een natuurlijk spoor en een verstoring. De sporen bevonden zich op een diepte van gemiddeld ca. 48 cm onder het maaiveld en werden verspreid over het terrein aangetroffen (Figuur 12).

2.3.6.1 Houtskoolmeiler

Er werd één spoor waargenomen dat we interpreteren als een houtskoolmeiler. Het gaat om de houtskoolrijke kuil S3 in het noorden van het onderzoeksgebied. S3 is cirkelvormig en heeft een diameter van ca. 1,40 tot 1,55 m. Het heeft verder ook een duidelijke aflijning en een zwartgrijze kleur (Figuur 13). Inclusies van verbrand bot die kunnen wijzen op een interpretatie als een haard, een dump van haardresten of een brandrestengraf zijn niet waargenomen.

Rondom het spoor werd in de mate van het mogelijke een kijkvenster (WP5) gegraven om na te gaan of rond de meiler gerelateerde sporen aanwezig zijn. Werkput 5 leverde echter geen bijkomende antropogene sporen op. Het spoor werd in kwadranten gecoupeerd en bleek nog ca. 15 cm diep bewaard onder het aangelegde vlak (Figuur 14). Van kwadranten CXB en AXD werden bulkstalen (MB1 en MB2) van 10 l ingezameld. Van kwadranten BXA en DXC werden houtskoolmonsters (MHK1 en MHK2) genomen. Bij gebrek aan vondstmateriaal heeft het spoor voorlopig een onbepaalde datering.

Figuur 13: Werkput 4/5, houtskoolmeiler S3

Figuur 14: Werkput 4/5, coupe CXB op houtskoolmeiler S3

We interpreteren het spoor als een vermoedelijke houtskoolmeiler op basis van de houtskoolrijke vulling, het gebruik van het terrein in het verleden als bos en de eerdere vaststelling van reeds verschillende houtskoolmeilers in de buurt.

Het doel van een houtskoolmeiler was om een grote hoeveelheid houtskool te produceren. Houtskool maakte het mogelijk, door het grotere verwarmingsvermogen, hogere temperaturen te bereiken dan met hout. Dit was bijvoorbeeld nodig voor de metallurgie en het maken van glas.⁶

Meilers zijn compacte stapels hout die rond of langwerpige van vorm zijn. Ze werden vervolgens afgedekt met plaggen. Wanneer de meiler in brand werd gestoken, zorgden luchtgaten voor de controle van het verkolingsproces. De luchtgaten werden eerst ruim geopend om hoge temperaturen te kunnen bereiken bij het verbrandingsproces. Vervolgens werden de gaten gesloten om te voorkomen dat het hout volledig werd opgebrand.⁷

Deze structuren komen voor van in de Romeinse tijd tot in de middeleeuwen. Romeinse houtskoolmeilers worden doorgaans getypeerd door een rechthoekige vorm. De middeleeuwse meilers worden voornamelijk gekenmerkt door een ronde vorm.⁸

De vorm van het spoor doet dus vermoeden dat het om een middeleeuwse houtskoolmeiler gaat. De houtskoolmeilers die in de omgeving werden aangetroffen, dateren van de vroege middeleeuwen tot de nieuwe of de nieuwste tijd.⁹ De exacte datering van S3 kan aan de hand van natuurwetenschappelijk onderzoek bekomen worden.

2.3.6.2 Natuurlijke sporen

Er werd ook één spoor geregistreerd dat als natuurlijk wordt beschouwd. Het gaat om S1 in het zuidoosten van het onderzoeksgebied (Figuur 15). Er werd reeds vermoed dat het om een natuurlijk spoor ging door de grillige aflijning ervan. Voor de zekerheid werd rondom het spoor kijkvenster WP6 aangelegd en werd het spoor vervolgens gecoupeerd (Figuur 16). Ook in het profiel vertoont S1 geen duidelijke aflijning, wat de initiële interpretatie als spoor van natuurlijke oorsprong bevestigt.

⁶ Boeren *et al.* 2009, 17

⁷ Groenewoudt 2019, 3

⁸ Deforce/Groenewoudt/Haneca 2021, 301-302

⁹ Reyns 2024, 19

Figuur 15: Werkput 1, natuurlijk spoor S1

Figuur 16: Werkput 1, coupe AB op natuurlijk spoor S1

2.3.6.3 Verstoringen

Spoornummer S2 werd toegewezen aan een verstoring in het noordoosten van het onderzoeksgebied (Figuur 17). Het gaat om de hoek van een zone waar recent een zwembad werd uitgebrouwen. We kunnen de verstoring daarmee dateren in de nieuwste tijd.

Figuur 17: Werkput 2, verstoring S2

2.3.7 Assessment van het onderzochte gebied

Na uitvoering van de voorgaande stappen kunnen de onderzoeksvragen beantwoord worden.

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
  - o Het archeologisch niveau bevond zich op een diepte tussen 31 en 75 cm onder het maaiveld of op een hoogte tussen 118,77 en 119,78 m TAW.
- Waar ligt/lag de hoogste grondwaterspiegel?
  - o De grondwaterspiegel werd niet vastgesteld tijdens het proefsleuvenonderzoek.
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?
  - o Er werd enkel een A-C bodemopbouw vastgesteld binnen het onderzoeksgebied. Er zijn dus geen goed bewaarde oudere natuurlijke aardkundige eenheden waargenomen en er is geen sprake van een intacte bodem. Gezien de situering van het terrein nabij de top van een heuvel en de helling naar het zuidoosten heeft er vermoedelijk in het verleden erosie plaatsgevonden. Wanneer die erosie te dateren is, is niet duidelijk.
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
  - o Er werd slechts op één locatie een verstoring vastgesteld. Het gaat om een zone in het noordoosten van het terrein, waar recent een zwembad werd uitgebroken. Binnen het onderzoeksgebied bevindt zich verder ook nog een tennisveld, waarvan we eveneens vermoeden dat het een verstoring van het bodemarchief kan veroorzaken hebben, zeker gezien het relevante archeologische niveau zich doorgaans slechts op geringe diepte onder het maaiveldniveau bevindt.
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
  - o Ja, er zijn archeologische sporen aanwezig. Het gaat om een houtskoolmeiler, een verstoring en een natuurlijk spoor.
  - o De houtskoolmeiler bevindt zich in het noorden, de verstoring bevindt zich in het noordoosten en het natuurlijk spoor bevindt zich in het zuiden van het terrein.
  - o De verstoring dateert uit de nieuwste tijd. Bij een gebrek aan vondstmateriaal krijgt de houtskoolmeiler voorlopig een onbepaalde datering. Houtskoolmeilers die in de omgeving reeds werden aangetroffen, dateren uit de vroege middeleeuwen tot de nieuwe of de nieuwste tijd.
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
  - o Er werd een waardevolle archeologische vindplaats vastgesteld, met de vondst van een houtskoolmeiler, die wijst op ambachtelijke activiteiten op het terrein.
  - o Er zijn geen sporen gevonden die te beschouwen zijn als resten van bewoning of van begraving. De aangetroffen verstoring is in verband te brengen met de recente sloop van een zwembad.
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
  - o De verstoring tekent zich duidelijk af in het vlak. De bewaringstoestand van het spoor is goed te noemen. Dit is het gevolg van diens jonge datering.
  - o Ook het oudere spoor van de houtskoolmeiler tekende zich duidelijk af in het vlak. Dit spoor is nog 15 cm diep bewaard onder het aangelegde vlak.

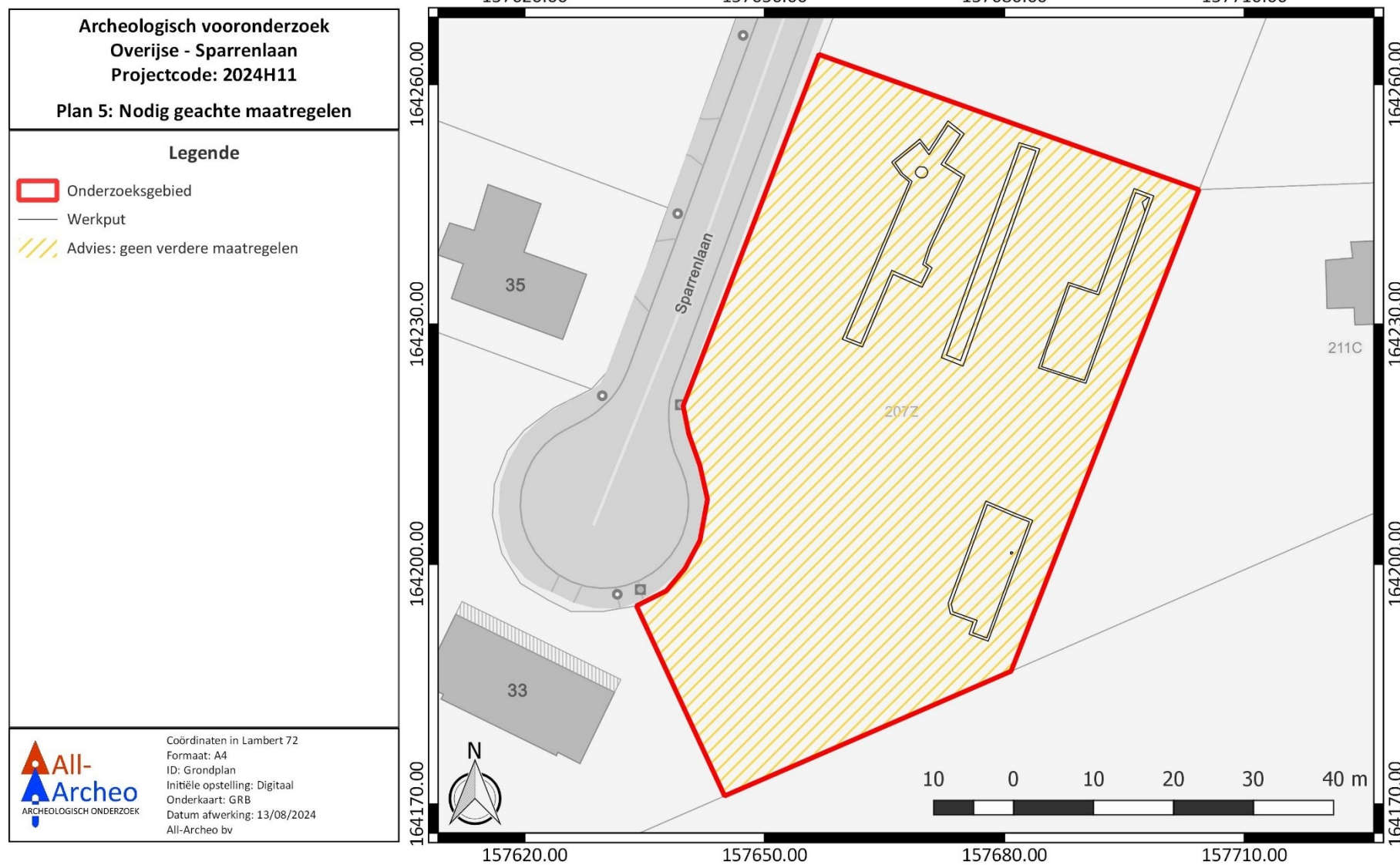
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
  - o Er werden geen vondsten geregistreerd tijdens het proefsleuvenonderzoek. Er kunnen dan ook geen uitspraken gedaan worden over de bewaringstoestand van de materiële cultuur.

- Wat is de potentiële kennisvermeerdering van een eventuele opgraving?
  - o De potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving is gering. Naast een natuurlijk spoor werd ook nog een verstoring aangetroffen dat te dateren is in de nieuwste tijd. Het is een gevolg van de sloop van een zwembad. Deze sporen werden voldoende onderzocht tijdens het proefsleuvenonderzoek.
  - o Ook troffen we tijdens het proefsleuvenonderzoek een houtskoolmeiler aan. Dit is te beschouwen als een waardevol archeologisch spoor. Het wijst er op dat op het terrein ambachtelijke activiteiten hebben plaatsgevonden, vermoedelijk tijdens de de middeleeuwen tot de nieuwe of de nieuwste tijd, gelet op de reeds gekende waarden in de omgeving.
  - o Het spoor werd volledig onderzocht en bemonsterd tijdens het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek. Bijkomend onderzoek op het terrein is daardoor weinig zinvol, aangezien dergelijke sporen doorgaans ruimtelijk sterk verspreid voorkomen. Wel is het nuttig om verder onderzoek uit te voeren op de ingezamelde stalen, om inzicht te krijgen in de precieze datering van het spoor en de samenstelling van het hout dat gebruikt werd voor de productie van houtskool.

- Is er mogelijkheid tot behoud in situ en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
  - o Gezien de geplande bodemingrepen is behoud in situ niet mogelijk. Er zijn echter geen maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen, omdat verder onderzoek op het terrein tot weinig nieuwe kenniswinst zal leiden.
  - o Wel dient verdere verwerking plaats te vinden. Er is meer bepaald verder onderzoek nodig op de ingezamelde stalen van een houtskoolmeiler die aangetroffen is tijdens het proefsleuvenonderzoek.

- Indien behoud in situ van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?
  - o Het onderzochte gebied leverde sporen op. Ze omvatten een natuurlijk spoor en een verstoring uit de nieuwste tijd. Eén ouder spoor, een houtskoolmeiler, bleek geïsoleerd voor te komen in het noorden van het terrein.
  - o Bijkomend terreinonderzoek houdt onvoldoende potentieel op kennisvermeerdering in om de kosten van het bijkomend terreinonderzoek te rechtvaardigen. Daarom worden geen bijkomende archeologische maatregelen op het terrein meer nodig geacht.
  - o Wel is natuurwetenschappelijk onderzoek nodig op de ingezamelde stalen van de houtskoolmeiler. Dit laat toe meer inzicht te krijgen in de datering van het spoor en de gebruikte houtsoorten voor houtskoolproductie. Op die manier biedt het ook inzicht in het landschap ter hoogte van de houtskoolmeiler.

2.3.8 Interpretatie, beschrijving van de potentiële kennis, waardering en afweging noodzaak verder onderzoek

Het proefsleuvenonderzoek heeft de informatie uit de reeds uitgevoerde stappen in het vooronderzoek kunnen aanvullen. Het is nu duidelijk dat in de te onderzoeken zone amper sporen aanwezig zijn. Er werd één natuurlijk spoor en één verstoring geregistreerd. Daarnaast werd in het noorden van het onderzoeksgebied een houtskoolrijke kuil vastgesteld, die geïnterpreteerd wordt als een houtskoolmeiler. Het krijgt voorlopig bij gebrek aan vondstmateriaal een onbepaalde datering. Gekende exemplaren in de omgeving werden in de middeleeuwen tot de nieuwe of de nieuwste tijd gedateerd. De vondst van de houtskoolrijke kuil sluit daarmee aan bij de verwachtingen op basis van eerdere vondsten en op basis van het gekende gebruik van het terrein in het verleden als bos.

De resultaten van het proefsleuvenonderzoek doen besluiten dat op het terrein een waardevol archeologisch spoor aanwezig is. Het gaat om een houtskoolmeiler. De aangetroffen sporen werden op het terrein voldoende gedocumenteerd tijdens het uitgevoerde vooronderzoek, zodat we kunnen stellen dat bijkomend onderzoek op het terrein een te beperkt potentieel kent om de kosten ervan te verantwoorden.

Natuurwetenschappelijk onderzoek (¹⁴C-datering en antracologisch onderzoek) op de houtskoolresten uit S3 is echter wel nog nodig. Dit onderzoek biedt meer inzicht in de precieze functie van het spoor, de datering van het spoor en verder ook in het houtgebruik.

Figuur 19: Overzicht van de nodig geachte maatregelen, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

3 Samenvatting

Bureauonderzoek wees uit dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Op basis van de landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied werd het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite slechts laag ingeschat. Sporensites konden wel nog voorkomen. Er werd rekening gehouden met het mogelijke voorkomen van sporensites uit de steentijd tot de nieuwe tijd. Ambachtelijke resten zijn mogelijk. Gezien het lange gebruik van het terrein als bos is het mogelijk dat resten van bijvoorbeeld houtskoolproductie en metallurgie voorkomen binnen het onderzoeksgebied, zoals ook eerder in de buurt al resten gevonden zijn. Op basis van de gebruiksevolutie van het terrein zoals we die konden reconstrueren aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's werd een goed bewaard bodemarchief verwacht. De geplande werken betekenen een bedreiging voor het aanwezige bodemarchief. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein was daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Daarop werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd om na te gaan of op het terrein relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Het proefsleuvenonderzoek leverde slechts drie sporen op, waarvan één natuurlijk spoor en één verstoring. Verder werd in het noorden van het onderzoeksgebied een houtskoolrijke kuil vastgesteld. Het wordt geïnterpreteerd als een houtskoolmeiler. Rond de houtskoolmeiler werd een kijkvenster aangelegd, maar er werden geen gerelateerde sporen gevonden. Daarop werd de vermoedelijke houtskoolmeiler gecoupeerd en bemonsterd. De aangetroffen sporen werden daarmee voldoende gedocumenteerd op het terrein tijdens het uitgevoerde vooronderzoek, zodat behoud in situ of de uitvoering van een opgraving niet nodig geacht worden. Verdere verwerking van de ingezamelde stalen van de houtskoolmeiler onder de vorm van natuurwetenschappelijk onderzoek is wel nog nodig.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Boeren, I./S. Adriaenssens/L. De Keersmaeker/D. Tys/K. Vandekerkhove 2009: *Een archeologische evaluatie en waardering van houtskoolmeilers in het Zoerselbos (Zoersel, provincie Antwerpen)*, Brussel (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 54).

Deforce, K./B. Groenewoudt/K. Haneca, 2021: *2500 years of charcoal production in the Low Countries: The chronology and typology of charcoal kilns and their relation with early iron production*. (Quaternary International 593-594), 295-305.

Groenewoudt, B.J., 2019: *Houtskoolmeilers. Een nieuw perspectief op de mobiliteit van woonplaatsen, akkerland en bos*, (Archeologie in Nederland 3), 40-45.

Reyns, N., 2024: *Archeologienota Overijse - Sparrenlaan*, Bornem (Rapporten All-Archeo bv 2037).

4.2 Websites

Cartesius (2024)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2024)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2024)
<https://geo.onroerenderfgoed.be/>

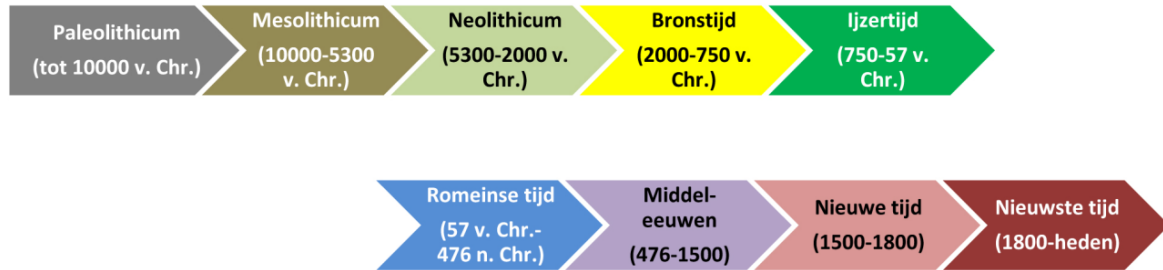
Geopunt Vlaanderen (2024)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2024)
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2024)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst proefsleuvenonderzoek: projectcode 2024H11

Plan-nummer	Onderwerp/type	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
P1	Kadaster	1:1	Digitaal	30/05/2024
P2	Topografische kaart	1:1	Digitaal	30/05/2024
P3	Situering	1:1	Digitaal	13/08/2024
P4	Profielen en hoogtes	1:1	Digitaal	13/08/2024
P5	Allesporen- en allestalenkaart	1:1	Digitaal	13/08/2024
P6	Fasering	1:1	Digitaal	13/08/2024
P7	Advies	1:1	Digitaal	13/08/2024

5.3 Fotolijst

Fotolijst proefsleuvenonderzoek: projectcode 2024H11

ID	Type	Werk-put	Sector/vak	Vlak	Spoor/ profiel/ vondst	Begin/einde	Vervaardiging	Datum
F1	Werkfoto	/	/	/	/	/	Digitaal	12/08/2024
F2	Werkfoto	/	/	/	/	/	Digitaal	12/08/2024
F3	Werkfoto	/	/	/	/	/	Digitaal	12/08/2024
F4	Profielfoto	1	/	1	PR1	AB	Digitaal	12/08/2024
F5	Profielfoto	4	/	1	PR2	AB	Digitaal	12/08/2024
F6	Spoorfoto	4/5	/	1	S3	/	Digitaal	12/08/2024
F7	Spoorfoto	4/5	/	1	S3	CXB	Digitaal	12/08/2024
F8	Spoorfoto	1	/	1	S1	/	Digitaal	12/08/2024
F9	Spoorfoto	1	/	1	S1	AB	Digitaal	12/08/2024
F10	Spoorfoto	2	/	1	S2	/	Digitaal	12/08/2024
F20	Spoorfoto	4	/	1	S11	/	Digitaal	12/08/2024

5.4 Tekeningenlijst

Tekeningenlijst proefsleuvenonderzoek: projectcode 2024H11

ID	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
T1	Profiel- en coupetekeningen	PR1 AB, PR2 AB, S3 AXC, S3 BXD	1:1	Digitaal	13/08/2024

5.5 Dagrapporten

Dagrapporten proefsleuvenonderzoek: projectcode 2024H11

Het proefsleuvenonderzoek duurde slechts één dag. Er werd geen dagrapport bijgehouden omdat de gegevens die normaliter in een dagrapport opgenomen zouden worden, afleesbaar zijn in het verslag van resultaten.

5.6 Sporenlijst

Gebruikte afkortingen:

L: Licht   D: Donker   BR: Bruin   GR: Grijs   ZW: Zwart   BL: Blauw
 ONB: Onbepaalde datering   NT: Nieuwe tijd   NST: Nieuwste tijd   BST: Baksteen   HK: Houtskool

Sporenlijst proefsleuvenonderzoek: projectcode 2024H11

Spoornr.	Werkput	Sector	Vak/ kwadr/ coupe/ profiel	Vlak	Tek./ plan	Vorm	Aard: Hom./ Het. Gevl. Gel.	Kleur	Textuur (compactheid/samenstelling)	Inclusies: v/z - w/v - sp/br/brn soort	Bioturbatie G/W/V	Aflijning	Interpretatie	Datering	Spoorassociatie/spoorrelatie: Jonger dan/Ouder dan/Zelfde als	Vondstnrs./ staalnrs.	Opmerkingen	Datum
1	1			1		Rond	Heterogeen, gevlekt	DBR (DGR)	Vrij vaste leem		Weinig	Duidelijk	Natuurlijk	/				12/08/2024
2	2			1		Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	LGR (DGRBL)	Vrij vaste leem	BST	Weinig	Duidelijk	Verstoring	NST			sloop zwembad	12/08/2024
3	4&5			1		Rond	Heterogeen, gevlekt	ZW (LBR)	Vrij vaste leem	HK, BST	Weinig	Duidelijk	Houtskoolmeiler	ONB		MB1, MB2, MHK1, MHK2		12/08/2024

5.7 Stalenlijsten

Gebruikte afkortingen:

L: Licht   D: Donker   BEI: Beige   BR: Bruin   GR: Grijs   BL: Blauw
 OR: Oranje   ZW: Zwart   NT: Nieuwe tijd   NST: Nieuwste tijd   BST: Baksteen

Stalenlijst: Bulkmonsters en zeefresidu's proefsleuvenonderzoek: projectcode 2024H11

Datum	Monster-nummer	Werkput	Vlak	Spoor/Muur	Vak/Profiel	Laag	Vlak/Coupe	Verzamel-wijze	Volume	Behandeling zeef	Residu	Doel v.h. staal	Voorbereid-ende handelingen	Analyse	Foto
12/08/2024	MB1	4&5	1	S3	CXB		Coupe	Manueel	Bulk 10l	#2mm	HK (++)			¹⁴ C-datering en antracologisch onderzoek	
12/08/2024	MB1	4&5	1	S3	CXB		Coupe	Manueel	Bulk 10l	#1mm	HK (++)			¹⁴ C-datering en antracologisch onderzoek	
12/08/2024	MB2	4&5	1	S3	DXA		Coupe	Manueel	Bulk 10l	#2mm	HK (++)			¹⁴ C-datering en antracologisch onderzoek	
12/08/2024	MB2	4&5	1	S3	DXA		Coupe	Manueel	Bulk 10l	#1mm	HK (++)			¹⁴ C-datering en antracologisch onderzoek	

Stalenlijst: Houtskoolmonsters proefsleuvenonderzoek: projectcode 2024H11

Datum	Monster-nummer	Werkput	Vlak	Sector	Vak/Profiel	Spoor/Muur	Laag	Vlak/Coupe	Verzamel-wijze	Volume (geschatte aantal)	Spikkels/ Brokjes/ Brokken	Waardering (-/- /+ /++)	Doel v.h. staal	Voorbereid-ende handelingen	Analyse	Foto
12/08/2024	MHK1	4&5	1		BXA	S3		coupe	manueel	>10	brokken	++			¹⁴ C-datering en antracologisch onderzoek	
12/08/2024	MHK2	4&5	1		DXC	S3		coupe	manueel	>10	brokken	++			¹⁴ C-datering en antracologisch onderzoek	